

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Emancipatie in het strafrecht

Schuyt, P.M.

Citation

Schuyt, P. M. (2018). Emancipatie in het strafrecht. *Rechtstreeks*, 2018(1), 9-11. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/67235>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/67235>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Emancipatie in het strafrecht

Pauline Schuyt

Een van de belangrijkste onderwerpen in het publieke debat op dit moment is de (on)gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Denk bijvoorbeeld aan de #metoo-discussie, de debatten over de ongelijke verdeling tussen mannen en vrouwen in hoge posities – in het bedrijfsleven, de politiek en aan universiteiten – en de ongelijkheid in beloningen als vrouwen uiteindelijk toch op een hoge positie worden benoemd. Het vraagstuk van een ongelijke verdeling tussen mannen en vrouwen ligt in de strafrechtspraak precies andersom: niet zelden wordt een zaak behandeld door een combinatie bestaande uit louter vrouwen. Vanuit emancipatoir oogpunt is het kennelijk goed gegaan bij de werving en selectie van rechters. Overigens met uitzondering van de functiebenaming van rechtsprekende vrouwen bij de gerechtshoven, die nog steeds tot raadsheer worden benoemd. Maar dat terzijde.

In strafzaken is de emancipatie niet alleen waarneembaar onder de rechters. Dikwijls worden de zaken voorgedragen door een vrouwelijke officier van justitie en wordt de verdachte bijgestaan door een raadvrouw. Toch is het vaak een man die uiteindelijk het 'laatste woord' krijgt: het aantal mannen dat als verdachte voor de rechter moet verschijnen overtreft in grote mate het aantal vrouwen. Volgens cijfers uit het rapport *Criminaliteit en rechtshandhaving 2016* ging het in 82% van alle door het Openbaar Ministerie genomen beslissingen in 2016 om een mannelijke verdachte, in 15% was de verdachte vrouw.¹ Van alle door de rechter behandelde zaken in 2016 was 87% man en 12% vrouw.² Dit is een ongelijkheid die niet is te missen, maar die, anders dan de ongelijkheden waaraan ik in het begin van deze column refereerde, voor zover ik weet niet heeft geleid tot acties om de ongelijkheid tegen te gaan. Dat klinkt logisch.

1 *Criminaliteit en rechtshandhaving 2016*, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum 2017, p. 60.

In 2% van de zaken betrof het een verdachte rechtspersoon.

2 *Criminaliteit en rechtshandhaving 2016*, p. 68. In 1% van de zaken betrof het een verdachte rechtspersoon.

Toch kunnen we dit verschil tussen de seksen niet zomaar negeren. Daarmee wil ik niet zeggen dat we, in ons streven naar gelijke aantallen, naast alle inspanningen die worden verricht om de mannen op het rechte pad te houden, wellicht ook in actie moeten komen om vrouwen te verleiden meer criminele activiteiten te gaan verrichten. Dat zou onzinnig zijn. Slogans als 'een slimme meid kiest voor de criminaliteit' lijken mij geen wenselijke realiteit. Maar er is wel winst te behalen door de focus te richten op de (ongelijke) manier waarop mannen en vrouwen worden behandeld tijdens het strafproces en de tenuitvoerlegging van de straf. Beslissingen die daarin worden genomen hebben meer (indirecte) invloed op de instroom van mannen in het strafrecht dan we op dit moment beseffen. Als we kijken naar het aantal mannen en vrouwen in detentie, inclusief de voorlopige hechtenis, zien we nog grotere verschillen: vrouwen worden minder vaak voorlopig gehecht en krijgen doorgaans geen of kortere gevangenisstraffen. Dat heeft enerzijds te maken met de delicten die zij plegen. Vrouwen maken zich vaker schuldig aan opiumwetdelicten en vermogensdelicten, terwijl mannen vaker worden veroordeeld

voor geweldsdelicten.³ Anderzijds blijkt uit de strafmotiveringen dat in het geval van een vrouwelijke verdachte niet zelden wordt gekozen voor een sanctie die geen of slechts een korte vrijheidsbeneming met zich brengt in verband met de zorgtaken die zij heeft. Een overweging die ook vaak wordt gehoord bij het achterwege laten of schorsen van de voorlopige hechtenis. En als van een vrouw de vrijheid wordt ontnomen, voorzien de penitentiaire inrichtingen waar zij verblijft vaak in allerlei programma's om de band tussen een moeder en haar kind zo goed mogelijk in stand te houden.⁴ Hoe anders is dat in de situatie van mannen. Hoewel in het strafdossier doorgaans nog wel wordt vermeld óf een verdachte kinderen heeft, wordt zelden aandacht besteed aan de vraag welke zorgtaken de mannelijke verdachte heeft ten opzichte van die kinderen. In die zin wordt in de strafpraktijk zeer traditioneel uitgegaan van zorgtaken die door de vrouwen worden uitgevoerd. Terwijl daarin een verschuiving gaande is: vaders krijgen (gelukkig) een steeds groter aandeel in de zorg voor hun kinderen. Dit geldt ook voor vaders die verdacht worden van een strafbaar feit en daarmee worden de gevolgen van een afwezige vader

3 *DJI in getal 2012-2016*, Dienst Justitiële Inrichtingen, Ministerie van Veiligheid en Justitie 2017, p. 26.

4 J. Reef en P. Nieuwbeerta, 'De persoon van de verdachte vader. Gezinsomstandigheden van Nederlandse verdachte vaders', in: *Sancties 2016/31*.

groter, voor de kinderen, maar ook voor zijn geëmancipeerde, werkende partner. Toch wordt dit punt vaak over het hoofd gezien en lijkt de vergrote gezinsparticipatie van de vader in het gehele strafproces een ondergeschikte rol te spelen.⁵ Vooral bij beslissingen over vrijheidsbeneming zou die rol veel prominenter op de kaart gezet moeten worden. Niet alleen zou onderzocht moeten worden óf een mannelijke verdachte kinderen heeft, maar ook welke (zorg)taken hij heeft ten opzichte van die kinderen en wat het betekent voor het hele gezin als hij deze taken tijdelijk niet kan uitvoeren. En mocht desondanks worden besloten dat vrijheidsbeneming toch noodzakelijk is, dan is het belangrijk dat ook tijdens het verblijf in een penitentiaire inrichting de rol van de verdachte als vader – inclusief de belangrijke band tussen vader en kind – serieus wordt genomen. Initiatieven van deze aard laten zien dat dit recidive van de vader én het starten van een criminele carrière van het kind helpt te voorkomen.⁶ Dat zou kunnen bijdragen aan het verminderen van de totale instroom van mannen in het strafrecht en dus tot meer échte gelijkheid in het strafrecht.

5 Reef en Nieuwbeerta, 2016.

6 Voor wat betreft crimineel gedrag blijkt de appel in veel gevallen niet ver van de boom te vallen. Uit onderzoek blijkt dat strafbaar gedrag van vaders een extra risicofactor is voor crimineel gedrag bij kinderen – en dan vooral de zonen. Zie o.a. Reef en Nieuwbeerta, 2016.